

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

НАДЬОН ОЛЕНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 342.951:336.02(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
ЗОЗУЛЯ Ігор Вікторович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри загальноправових
дисциплін факультету № 6.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
СЕРБИН Руслан Андрійович,
Національна академія внутрішніх справ,
проректор;

кандидат юридичних наук, доцент
ЧЕРНАДЧУК Тамара Олександрівна,
Сумський національний аграрний
університет, доцент кафедри
адміністративного і інформаційного права
юридичного факультету.

Захист відбудеться 22 грудня 2017 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 21 листопада 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нестабільність світової економіки, яка спостерігається до теперішнього часу, викриває суттєві вади вітчизняного законодавства у сфері державного управління та забезпечення фінансової безпеки банківського сектору в Україні. Безпрецедентні темпи зменшення кількості банків в Україні за останні роки вимагають перегляду діючих підходів до забезпечення національної безпеки та її невід'ємної складової фінансової безпеки банків. Остання хвиля припинення діяльності банків та тлі збільшення проблемних активів банків свідчить про відсутність дієвих механізмів забезпечення стійкості вітчизняної банківської системи до дестабілізуючих факторів та загроз. Соціальна значимість адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків обумовлюється й відсутністю належного законодавчого регулювання цього правового явища.

Відсутність історичного досвіду протидії фінансовим небезпекам і ризикам та неефективність існуючих засобів правової протидії фінансовим загрозам призводять до неспроможності держави належним чином впливати на процеси стабілізації рівня фінансової безпеки банків. Це також свідчить про необхідність усунення прогалин у законодавстві з питань державного управління фінансовими потоками у банківському секторі, здійснення якого за межами адміністративно-правової діяльності для ефективного забезпечення фінансової безпеки в державі дотепер унеможливлене. Організація забезпечення фінансової безпеки як функція управління у сфері правопорядку повинна збалансувати публічні фінансові інтереси усіх господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим підвищується роль державних органів у адміністративно-правовому забезпеченні фінансової безпеки банків в Україні. Головними причинами негативного стану рівня фінансової безпеки банків України є недосконале законодавство, розмитість повноважень державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки державі в цілому та банків зокрема, відсутність адміністративно-правових моделей забезпечення публічних фінансових інтересів банків, безвідповідальність бізнесу в кризових умовах, нерозв'язаність проблем державного управління ризиками у фінансовій сфері тощо.

Окремим аспектам адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків було присвячено наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: В. Б. Авер'янов, С. С. Алексєєв, Н. І. Атаманчук, В. Г. Афанасьєв, О. М. Бандурка, Ю. Г. Барабаш,

О.І. Барановський, А. Г. Бережнов, Ю. П. Битяк, О. І. Безпалова, В.М. Гаращук, О. П. Гетманець, С. М. Гусаров, С. Ф. Денисюк, А.О. Заброра, І. В. Зозуля, С.В. Ківалов, В. К. Колпаков, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, К. Б. Левченко, О. М. Музичук, О.І. Миколенко, О. В. Петришин, О. Ю. Салманова, Р.А. Сербин, О. Ю. Синявська, В. В. Сокуренько, В. Я. Тацій, М.В. Цвік, Т. О. Чернадчук, О. І. Ющик та ін. Разом із тим, незважаючи на значний внесок дослідників у розробку проблем фінансової безпеки банків, адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків України здебільшого ще висвітлено фрагментарно. Тому недостатній рівень наукової розробки проблематики забезпечення фінансової безпеки банків в адміністративному праві негативно позначається на процесі удосконалення законодавства з цієї проблеми та призводить тільки до часткових змін у ньому, що не сприяє цілісності системи адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України. В цілому, станом на сьогодні проблематика адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків ще не була в повній мірі досліджена з урахуванням усіх особливостей діяльності банківської системи України.

Таким чином, необхідність наукового осмислення напрямків адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України сприятиме вирішенню такого науково-практичного завдання, як збалансування фінансових інтересів суб'єктів в процесі реалізації адміністративно-правових відносин із забезпечення фінансової безпеки банків, що й обумовлює актуальність комплексного дослідження адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Постанови НАН України від 20.12.2013 р. № 179 «Про основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014–2018 роки» та рекомендацій Ради президентів академій наук України для ВНЗ щодо виконання досліджень за Пріоритетними науковими напрямами досліджень (п. 3.4. Політико-правові науки), Плану пріоритетних напрямів наукових досліджень ХНУВС на 2016–2019 роки, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), комплексних науково-дослідних тем Харківського національного університету внутрішніх справ: «Реалізація та

удосконалення адміністративного законодавства України» (номер державної реєстрації 0113U008197), «Законотворча та законодавча діяльність в Україні» (номер державної реєстрації 0113U008189).

Мета та завдання дослідження. *Метою* дослідження є визначення сутності та системи адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків, на яких ґрунтується реалізація національних інтересів у сфері фінансової безпеки, які здатні підвищити рівень фінансової безпеки банківської системи України, та обґрунтування пропозицій і рекомендацій щодо його удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі основні *завдання*:

узагальнити теоретичні позиції щодо визначення правової природи фінансової безпеки банків як складової національної безпеки України;

визначити поняття та виділити структуру адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України;

охарактеризувати правовідносини із забезпечення фінансової безпеки банків як складову предмета адміністративного права;

розкрити зміст та специфіку повноважень суб'єктів загальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків;

визначити та охарактеризувати функції суб'єктів спеціальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків;

– охарактеризувати Національний банк України як основний регулятор фінансової безпеки банків;

– визначити шляхи оптимізації взаємодії та координації діяльності органів державної влади та НБУ у сфері фінансової безпеки банків;

розкрити особливості організації фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції;

окреслити підходи до управління проблемними активами в банківській системі України та адміністративно-правові засоби їх вирішення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають в процесі забезпечення фінансової безпеки банків України.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило сформулювати цілісне та комплексне уявлення про адміністративно-правове забезпечення

фінансової безпеки банків України. За допомогою логіко-семантичного, дедуктивного методів та методів абстрагування й узагальнення поглиблено понятійний апарат – визначено поняття «фінансова безпека банків» та «адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків», «націоналізація банку» (підрозділ 1.1). Діалектичний метод сприяв розкриттю залежності стану фінансової безпеки банку від процесів управління грошовими потоками в державі та особливостей здійснення банківської діяльності (підрозділ 1.2). На основі дедуктивного методу розкрито особливості та специфіку фінансової безпеки банку як складової національної безпеки (підрозділ 1.2). Індуктивний метод сприяв розкриттю повноваження Національного банку України, як суб'єкта адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків (підрозділ 2.3). Методом доказування обґрунтовано спеціальний статус центробанку, як основного регулятора фінансової безпеки банків України (підрозділ 3.1). Структурно-функціональний метод сприяв характеристиці правовідносин із забезпечення фінансової безпеки банків, як галузевій категорії (підрозділ 1.3); структурно-функціональний метод дозволив класифікувати об'єкти забезпечення фінансової безпеки банків на дві групи залежно від виконуваних ними функцій (підрозділи 2.1, 2.2). Структурно-функціональний метод також дозволив розкрити взаємодію та координацію діяльності центробанку з іншими державними органами (підрозділ 3.1). Систематизація була застосована у роботі для відображення фактологічного матеріалу щодо обсягу проблемних актів у банківській системі України (підрозділ 3.3). Методом узагальнення розкрито функції суб'єктів спеціальної компетенції у частині адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків (підрозділ 2.2). Логіко-юридичний метод застосовувався для аналізу особливостей адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції (підрозділ 3.2). Історико-правовий метод застосовано для характеристику управлінської діяльності держави в процесі подолання проблем, пов'язаних із проблемними активами банків (підрозділ 3.3). Теоретико-прогностичний метод застосовано при обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства, яке регулює питання пов'язані із адміністративно-правовим забезпеченням фінансової безпеки банків та при підготовці проекту закону «Про фінансову безпеку» та розробці і затвердженні Регламенту взаємодії і координації Національного банку України і державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки банків в

Україні (підрозділ 3.1).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації склали наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного та фінансового права, а також інших галузевих правових наук, у тому числі, зарубіжних дослідників. Нормативною основою дослідження є Конституція України, чинні законодавчі й відомчі нормативно-правові акти, які визначають правові засади організації та діяльності Національного банку України. Інформаційною та емпіричною основою дослідження є узагальнення практичної діяльності та реформування органів виконавчої влади та Національного банку України, що реалізують адміністративну та фінансову політику, довідкові видання та статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших системних досліджень адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків в Україні як складової національної безпеки, де обґрунтовано низку положень та рекомендацій, які значно розширюють та поглиблюють знання з ряду актуальних проблем адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків. Основні з них такі:

вперше:

- запропоновано під адміністративно-правовим забезпеченням фінансової безпеки банків розуміти упорядкування суспільних відносин у сфері фінансової безпеки банків уповноваженими на те державою суб'єктами зі створення правових умов закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту економічних прав, свобод і законних фінансових інтересів банків та їх контрагентів шляхом протидії загрозам з метою стійкого розвитку, а також їх юридичного закріплення за допомогою правових норм;

- надано характеристику правового явища «націоналізація банку», під яким необхідно розуміти спосіб купівлі-продажу державою неплатоспроможного системно важливого банку з метою його оздоровлення шляхом докапіталізації облігаціями внутрішньої державної позики;

удосконалено:

- підхід до правової природи фінансової безпеки банків через законні права, фінансові інтереси та правомочності суб'єктів розпорядчої діяльності протидіяти небезпекам;

- сутність фінансової безпеки банків як складової національної безпеки, що є динамічним станом їх життєдіяльності, який залежить

від наявних фінансових ресурсів і їх показників та від рівня відображення у спеціальному законодавстві способів протидії фінансовим небезпекам і загрозам задля задоволення національних інтересів;

- предмет адміністративного права шляхом розширення кола суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративного права – публічних правовідносин із забезпечення фінансової безпеки банків;

- підходи до форм здійснення управлінської діяльності державних органів шляхом групування засобів взаємодії та координації їх діяльності залежно від виконуваних функцій, що повинно позитивно вплинути та оптимізувати таку діяльність між державною владою та Національним банком України;

дістали подальшого розвитку:

- класифікація суб'єктів адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків залежно від їх функцій, форм і методів діяльності в процесі закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і законних інтересів держави, банків та їх кредиторів і вкладників;

- підходи до: а) організації здійснення банківської діяльності в особливих умовах (при проведенні АТО); б) вжиття обмежень (звужень) видів та обсягів банківських послуг в зоні АТО на територіях, підконтрольних Україні; в) адміністративних заходів щодо заборони нарахування пені та штрафів за договорами з контрагентами, зареєстрованими в зоні АТО;

- характеристика компетенцій органів державної влади у галузі національної безпеки через структурування їх розпорядчих повноважень у сфері забезпечення фінансової безпеки банків;

- пропозиції щодо вдосконалення чинної норми законодавства про визначення статусу Національного банку України особливим центральним органом державного управління, з одночасним закріпленням повноважень, які за родом адміністративної діяльності притаманні органам виконавчої влади;

- характеристика повноважень Державної служби фінансового моніторингу України, що виконує функції фінансової розвідки, як одного з ключових суб'єктів адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків через виявлення, попередження та протидію потраплянню у фінансові потоки банків «брудних» грошей або коштів, спрямованих на фінансування тероризму чи розповсюдження зброї масового знищення;

- шляхи оптимізації взаємодії та координації суб'єктів

адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків розробкою та прийняттям Закону України «Про фінансову безпеку» та Регламенту взаємодії і координації Національного банку України і державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки банків в Україні та рекомендованої структури Регламенту;

– методи діяльності державних органів в процесі управління проблемними активами банків і налагодження взаємодії та координації діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки банків у частині управління проблемними активами, зосередженими у банківській системі України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення можуть бути використані у:

– правотворчій діяльності – при внесенні змін та доповнень до законів України «Про Регламент Верховної Ради України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», підзаконних актів, що регулюють питання, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки банків, а також при підготовці проекту Закону «Про фінансову безпеку України» та Регламенту взаємодії і координації Національного банку України і державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки банків в Україні;

– науково-дослідній сфері – при подальших теоретичних дослідженнях актуальних проблем адміністративного права, підготовці інформаційно-аналітичної літератури для удосконалення практики застосування законодавства, що регулює відносини із забезпечення фінансової безпеки банків України (*акти впровадження результатів дисертаційного дослідження в наукову діяльність Харківського національного університету внутрішніх справ 15.09.2017 р. і Львівського університету бізнесу та права 26.09.2017 р.*);

– правозастосовній сфері – при розробці стратегій оптимізації забезпечення фінансової безпеки суб'єктів. Правові засоби забезпечення фінансової безпеки банків, які розкрито у роботі, можуть застосовуватися суб'єктами з владними повноваженнями і банками як правова модель політики фінансової безпеки банку;

– навчальному процесі – при підготовці підручників й навчальних посібників та при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні», «Безпека банківської діяльності» (*акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальний процес Львівського університету бізнесу та права від 27.09.2017 р.*).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним

науковим дослідженням, в якому використані останні досягнення науки адміністративного права; всі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовано на основі нових, отриманих особисто, досліджень автора. В роботах, написаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта полягає у наступному: в тезах доповіді «Виокремлення адміністративно-правових відносин із забезпечення фінансової безпеки банків у самостійний предмет регулювання» автором надано аналіз адміністративно-правових відносин, що супроводжують процес регулювання діяльності банківської системи України; у статті «Практика управління проблемними активами банків в Україні за участі держави» автором розкриті ознаки проблемних активів банків в Україні. У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дослідженні, були оприлюднені дисертантом на науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних: «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (Харків, 2016), «Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика» (Київ, 2017), «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (Дніпро, 2017).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації викладено в 7 наукових статтях, 6 з яких опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 стаття опублікована у науковому фаховому періодичному виданні іншої держави, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків і списку використаних джерел (219 найменувань на 22 сторінках) та додатків на 11 сторінках. Повний обсяг роботи становить 222 сторінки, з них основний текст – 189 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мету і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів і публікації.

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Фінансова безпека банків як складова національної безпеки України» показано, що фінансова безпека загалом, та фінансова безпека банків зокрема є невід’ємною складовою національної безпеки України, а отже потребує уваги не лише з боку банків, як суб’єктів господарювання, але й держави в особі її органів. Розкрито, що діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення фінансової безпеки банків має відповідати національним інтересам, де стабільність банківської системи та окремо взятого банку забезпечує задоволення фінансових інтересів як самої держави, так і власників банків, їх кредиторів та вкладників. Разом із тим, фінансова безпека, будучи динамічним станом життєдіяльності банку, у значній мірі залежить від законодавчих способів протидії фінансовим небезпекам та загрозам, які постійно виникають у банківській системі України.

Показано, що стабільна робота банку та всієї системи банків має ключове значення для розвитку вітчизняної економіки; визначено, що правові засади забезпечення фінансової безпеки банку, банківської системи та фінансового сектору повинні закріплюватися у спеціальному законі «Про фінансову безпеку», який пропонується розробити та прийняти.

У підрозділі 1.2 «Поняття та структура адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків» визначено, що адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків має двоєдину природу, яка розкривається у поєднанні нормативно-правового регулювання фінансових відносин в банку та розпорядчої діяльності органів державної влади, спрямованій на подолання негативних проявів та чинників у роботі банків України. Встановлено, що така розпорядча діяльність суб’єктів повинна мати на меті стимулювання розвитку як економіки в цілому, так і фінансового сектору зокрема. При цьому, активні дії органів державної влади повинні забезпечувати наявність правових умов протидії фінансовим загрозам діяльності банку. Під адміністративно-правовим забезпеченням фінансової безпеки банків пропонується розуміти упорядкування суспільних відносин у сфері фінансової безпеки банків уповноваженими на те державною суб’єктами зі створення правових умов закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту економічних прав, свобод і законних фінансових інтересів банків та їх контрагентів шляхом протидії загрозам з метою стійкого розвитку, а також їх юридичного закріплення за допомогою правових норм. Структура адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків включає форми та методи розпорядчої діяльності суб’єктів з владним повноваженнями, а також адміністративно-

правові засоби закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту економічних прав, свобод і законних фінансових інтересів банків та їх контрагентів.

Зазначено, що стан фінансової безпеки банку є категорією динамічною та оцінюється за фінансовими показниками на конкретну дату чи період, тому, враховуючи, це стан фінансової безпеки банку в майбутньому прямо залежить від безперервної діяльності суб'єктів забезпечення та потребує управління на постійній основі. А, отже, підтримання та підвищення стану фінансової безпеки конкретного банку та банківської системи загалом неможливе без діяльності відповідних суб'єктів, за якою органи державної влади та Національний банк України створюють правове підґрунтя протидії загрозам фінансовій безпеці, в межах якої власники банків, їх вкладники і кредитори реалізують у законних спосіб свої фінансові інтереси з метою розвитку. Доведено, що право, зокрема адміністративне, є необхідною складовою адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків.

У підрозділі 1.3 *«Відносини із забезпечення фінансової безпеки банків як складова предмета адміністративного права»* показано, що суб'єкти, які здійснюють управління у сфері фінансової безпеки банків та національної безпеки в цілому, уповноважені та таку діяльність законодавством, а отже їх діяльність спрямована на протидію загрозам фінансової безпеки виключно в межах діючого правового поля. При цьому визначено, що управління у сфері фінансової безпеки банків, яке здійснюється державними органами, має охоплювати не лише прийняття відповідних нормативних актів, але й діяльність, яка забезпечує реалізацію закріплених нормативних положень у практичну діяльність банку, гарантування, охорону та захист законних прав та фінансових інтересів держави, банків, їх вкладників та кредиторів. Встановлено, що принциповим у адміністративно-правовому забезпеченні фінансової безпеки банків є те, що таке забезпечення має відповідати загальним національним інтересам України та здійснюватися як публічна діяльність у тій мірі, яка відповідає дозволеному межах публічності у безпековій сфері.

Розділ 2 «Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки банків України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Повноваження суб'єктів загальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків»* доведено, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки через класифікацію державних органів за їх функціями на суб'єктів загальної та спеціальної компетенції дозволяє виділити основні напрями їх діяльності та визначити, який орган у цій системі суб'єктів

адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків реалізує забезпечувальні процеси. При цьому, враховуючи, що повний цикл адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків містить закріплення, реалізацію, гарантування, охорону та захисту прав і законних інтересів держави, банків та їх кредиторів і вкладників, то й кожен з цих процесів повинен підкріплюватися конкретними повноваженнями суб'єктів. Чинне законодавство України закріплює, що Верховна Рада України у галузі національної безпеки та фінансової безпеки банків, зокрема, реалізує законотворчу, організаційно розпорядчу та контрольню-наглядову функції.

Президент України, як суб'єкт забезпечення фінансової безпеки банків, має повноваження щодо: (а) формування органів державної влади, які виконують спеціальні функції у сфері національної безпеки; (б) визначення структури таких органів, чим і забезпечує їх функціонування та виконання покладених на них обов'язків; (в) нормотворення; (г) добору кадрів, які визначально впливають на усі етапи процесі адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків.

Кабінет Міністрів України, окрім загальних повноважень в управлінській діяльності та нормотворення, забезпечує впровадження та реалізацію державних програм і фінансової політики України. Також має повноваження щодо стабілізації грошової одиниці України, управління банками, які є державною власністю та здійснює гарантування при отриманні позик, зокрема, й від міжнародних організацій. Показано, що реалізуючи повноваження щодо визначення граничної чисельності Державної служби фінансового моніторингу України, сприяє фактичному виконанню цим органом функцій фінансової розвідки.

У підрозділі 2.2 «Функції суб'єктів спеціальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків» доведено, що органи спеціальної компетенції виконують специфічні функції. Зокрема, Рада національної безпеки і оборони України формує стратегію національної безпеки, інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення у галузі безпеки, де фінансова безпека виступає складовою, та відповідає за координацію дій і контроль їх реалізації усіма державними органами. Служба безпеки України, у переважній більшості, забезпечує охорону і захист фінансових ресурсів від розвідувально-підривної діяльності та забезпечує виявлення, попередження та припинення зовнішніх і внутрішніх загроз для фінансової безпеки банків, у тому числі, й шляхом застосування спеціальних засобів (затримання, арешт тощо). Державна служба фінансового моніторингу України протидіє як легалізації «брудних»

грошей у банківській системі, так і потраплянню у фінансові потоки банків грошей, спрямованих на фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, чим саме і реалізує повноваження підрозділу фінансової розвідки.

У підрозділі 2.3 *«Національний банк України як основний регулятор фінансової безпеки банків»* визначено, що Національний банк України є основним регулятором банківської діяльності в цілому, та ключовим суб'єктом адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків. Управлінська діяльність центробанку України реалізується через такі функції: (а) нормотворчу; (б) регуляторну, де самостійне місце за законодавством має адміністративне регулювання та контрольно-наглядові повноваження; (в) операційну. При цьому, запровадження в Україні у 2015 р. нового механізму контролю за діяльністю Національного банку України Аудиторським комітетом, на нашу думку, має позитивно вплинути і на загальний процес адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Оптимізація взаємодії та координації діяльності органів державної влади та Національного банку України у сфері фінансової безпеки банків»* показано, що удосконалення адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи неможливе поза межами налагодження взаємодії і координації діяльності Національного банку України та органів державної влади. При цьому, такі форми управлінської діяльності держави, реалізуючись у правотворчості, правозастосуванні та правозабезпеченні, мають ознаки горизонтальної взаємодії та координації, де метою діяльності суб'єктів виступає правове забезпечення фінансової безпеки банків як складової національної безпеки України. У частині правотворчої, правозастосовної та правозабезпечувальної діяльності державних органів чинне законодавство визначає способи реалізації такої діяльності суб'єктів, однак у частині їх взаємодії та координації законодавство потребує удосконалення. Запропоновано запровадити взаємні консультації, роботу оперативних та робочих груп, комісій тощо; обмін інформацією (відповіді на запити); спільні рішення; при цьому спільні плани реалізації рішень визначити засобами взаємодії і координації діяльності Національного банку України та органів державної влади у сфері фінансової безпеки банків та надати їх правового закріплення. Для цього пропонується закріплення взаємодії

та координації діяльності Національного банку України та органів державної влади у сфері фінансової безпеки у відповідному Регламенті, де визначити особливості та специфіку у сфері фінансової безпеки банків.

У підрозділі 3.2 *«Особливості організації фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції»* визначено, що в сучасних умовах забезпечення фінансової безпеки банків у значній мірі залежить і від особливостей організації роботи банківських установ в умовах проведення антитерористичної операції. За таких умов законодавством повинні закріплюватися обов'язкові для банків заходи безпеки від фізичних загроз працівників банку, майна банку та інформаційних баз даних банку. На непідконтрольних Україні територіях фінансова безпека банків забезпечується призупиненням діяльності банків, при цьому важливим є той факт, що за окремими, визначеними законодавством договорами, встановлено мораторій на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними зобов'язаннями. Тобто, проведення антитерористичної операції зумовило введення додаткових прав та обмежень для учасників банківських відносин, а самі обмеження введено в адміністративному порядку, що, на нашу думку, повністю відповідає цілям таких прав й обмежень.

Показано, що в умовах АТО є очевидним, що управлінська діяльність держави, зокрема, щодо забезпечення фінансової безпеки банків, повинна будуватися за двома моделями: перша – діяльність в умовах нормального функціонування банківської системи та економіки в цілому; друга – діяльність в надзвичайних умовах, незалежно від походження джерела небезпеки. Також відмічено, що в сучасних умовах функціонування банків, зокрема в зоні АТО, доцільним, на нашу думку, мають стати аутсорсінгові послуги та інтернет-банкінг, для чого пропонується центральному банку застосувати свої нормотворчі повноваження для розвитку цього сегменту на ринку банківських послуг.

Підкреслено, що фінансова безпека банків та банківської системи в цілому суттєво залежить від безперервного руху грошових коштів у банківській системі, оскільки при збільшенні частки проблемних активів банку виникає значний ризик збоїв у русі грошових коштів в банку між вкладниками та кредиторами. Статистичні показники частки проблемних активів у банків переконаливо свідчать, що їх частка залишається високою, і у певній мірі це позначається на загальному стану життєдіяльності банку. Враховуючи, що управління такими проблемними активами, на сьогодні, здійснюється банками переважно

самостійно, то наявність таких активів можна визначити загрозою фінансовій безпеці банку.

У підрозділі 3.3 «Управління проблемними активами в банківській системі України та адміністративно-правові засоби його вирішення» зазначено, що участь держави в особі її органів у процесах управління проблемними активами в банківській системі України в цілому за останнє десятиліття значно відрізняється, починаючи з рішень про створення санаційного банку для очищення банків від проблемних активів, до повної відмови від участі в рішенні названої проблеми. За цей час держава продемонструвала нездатність очолити роботу про управління проблемними активами, що доводить, що банківська система України не завжди позитивно «сприймає» зарубіжні моделі вирішення тих чи інших проблем у фінансовому ринку.

Визначено, що попри недосконалість існуючих механізмів та методів управління проблемними активами, в нашій державі вже сформувалися підходи до вирішення у роботі банків таких проблем, які умовно поділяються на заходи, спрямовані на оздоровлення банку та мінімізацію впливу проблемних активів на роботу банку, та заходи, які вживаються для ліквідації банку через його реорганізацію або закриття.

Показано, що таке явище, як «націоналізація» банку, виникло в Україні зокрема і на фоні значної частки проблемних активів ПАТ «Приватбанк», однак сама процедура «націоналізації банку» не має належного правового закріплення, тому в роботі запропоновано визначення поняття «націоналізація банку» та виділено 4 необхідні умови націоналізації банку, а також сформульовані пропозиції змін до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

ВИСНОВКИ

У дисертації сформульовано наукові положення та отримані результати, що спрямовані на вирішення наукового завдання з визначення сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України, і на цій основі вироблені пропозиції та рекомендації щодо її удосконалення. Отримані в процесі дослідження результати дають підстави зробити наступні основні висновки.

1. Обґрунтовано, що правова природа фінансової безпеки банків в Україні, як складова системи національної безпеки, невід’ємно пов’язана з національними інтересами, які зосереджені у сфері управління фінансовими потоками. Права та законні фінансові інтереси банків та їх кредиторів і вкладників виступають

системоутворюючим елементом фінансової безпеки банків. Разом із тим, в контексті забезпечення цього виду безпеки її сутнісною ознакою є двоєдина природа інтересів. Так, адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки має бути структуроване на: (а) управління фінансовими потоками банків в умовах нормального функціонування економіки та банківської системи; (б) управління фінансовими потоками в банках у кризових умовах.

Визначено, що за своєю суттю фінансова безпека банків є динамічним станом життєдіяльності банків, який залежить не лише від наявних фінансових ресурсів та їх показників, але й від рівня відображення у спеціальному законодавстві способів протидії фінансовим небезпекам та загрозам задля задоволення національних інтересів. При цьому, нормативна складова фінансової безпеки банків надає їй прогнозованого характеру як у частині задоволення фінансових інтересів, так і у частині застосування способів та заходів протидії загрозам та небезпекам. Це доводить, що фінансова безпека банків має свої особливості та потребує самостійного адміністративно-правового забезпечення з боку державних органів.

2. Встановлено, що структура адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків залежить від функціонального призначення правових форм діяльності суб'єктів забезпечення. Зокрема, це стосується усього управлінського циклу дій, що реалізується суб'єктами з державно-владними повноваженнями. Такий підхід до адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків надав підставу стверджувати, що під ним необхідно розуміти упорядкування суспільних відносин у сфері фінансової безпеки банків уповноваженими на те державою суб'єктами зі створення правових умов закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту економічних прав, свобод і законних фінансових інтересів банків та їх контрагентів шляхом протидії загрозам з метою стійкого розвитку, а також їх юридичного закріплення за допомогою правових норм.

3. Запропоновано розробити та прийняти спеціальний закон України «Про фінансову безпеку», де унормувати і питання взаємодії та координації державних та недержавних суб'єктів забезпечення фінансової безпеки банків, і визначити основні напрями діяльності, залежно від умов забезпечення безпеки, і закріпити саме поняття «фінансова безпека банків», надане у роботі. Наша пропозиція базується на конституційних положеннях, які визначають, що права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина та основи національної безпеки визначаються виключно законами України.

4. Доведено, що відносини із забезпечення фінансової безпеки банків як складова предмету адміністративного права мають державно-владний характер та, реалізуючись як публічні відносини, мають спеціальний суб'єктний склад. Характерно, що обидва учасники названих відносин є спеціальними, де один має державно-владні повноваження, а другий – банк. Об'єкти цих правовідносин зосереджені на управлінні фінансовими потоками та фінансові інтересами учасників ринку банківських послуг. Зміст досліджуваних відносин складають групи прав та обов'язків, які визначаються за функціональним призначенням (матеріальні та процесуальні) та залежно від характеру правового зв'язку між суб'єктами (вертикальні, горизонтальні).

5. Визначено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків в Україні представлена органами державної влади та Національним банком України, який за чинним законодавством є особливим центральним органом державного управління. Зміст повноважень суб'єктів досліджуваного забезпечення у повній мірі відповідає теорії розподілу державної влади та передбачає діяльність кожного з таких суб'єктів у конкретно визначеному напрямку забезпечення. Так, загалом цикл створення правових умов закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав та фінансових інтересів держави, банків та їх контрагентів забезпечується діяльністю Верховної Ради України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, адміністративними судами. Повноваження названих органів спрямовані на виконання їх основних функцій, що, на наш погляд, дає підстави віднести їх до органів загальної компетенції у галузі національної безпеки та фінансової безпеки банків зокрема. Запропоновано удосконалення Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» шляхом внесення стоківих обмежень щодо прийняття законів, які регулюють питання національної безпеки України та фінансової безпеки банків зокрема.

Показано, що суб'єкти забезпечення зі спеціальною компетенцією в Україні представлені Радою національної безпеки і оборони України, Службою безпеки України, Державною службою фінансового моніторингу України та Національним банком України. У процесі адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків ці органи виконують спеціальні функції. А саме:

а) Рада національної безпеки і оборони України забезпечує формування стратегії національної безпеки, де фінансова сфера посідає самостійне місце. Забезпечується інформаційно-аналітична та організаційна робота у галузі фінансової безпеки та здійснюється

координація і контроль за діяльністю суб'єктів, наділених повноваженнями у галузі безпеки. Функціонуючи як координаційний орган при Президенті України, Рада національної безпеки і оборони України виконує стратегічну роль у визначенні напрямів адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків. Однак, проведений аналіз чинного законодавства та практика його застосування надають підстави запропонувати низку змін до спеціального законодавства, яке регулює діяльність цього органу. Зокрема, у роботі сформульовано пропозиції щодо змін та доповнень у ст.ст. 3, 8, 10, 12 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України»;

б) Служба безпеки України, у переважній більшості, зосереджує свою роботу на протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам фінансової безпеки банків від злочинних посягань. Правоохоронна функція цього органу, підпорядкованого Президенту України, забезпечує охорону і захист прав, законних фінансових інтересів держави, банків та їх кредиторів і вкладників. Окремі повноваження Служби безпеки України щодо охорони державної таємниці також мають важливе значення у загальному процесі адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків;

в) Державна служба фінансового моніторингу України, підпорядкованої Кабінету Міністрів України, відіграє важливу роль у збереженні чистоти грошових потоків, які обертаються у банківській системі України. Функції цього органу зосереджені на фінансовій розвідці та співпраці з міжнародними інституціями у частині протидії легалізації (відмиванню) коштів, отриманих злочинним шляхом та протидії фінансуванню тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Цей сегмент забезпечення фінансової безпеки банків надає можливість вітчизняній банківській системі загалом та окремим банкам зокрема бути учасниками світового ринку банківських послуг та забезпечувати свою фінансову стійкість, стабільність а, відповідно, й життєдіяльність шляхом участі в обороті грошових коштів в масштабах світових фінансових ринків;

г) Національний банк України, будучи спеціальним органом державного управління, має такі повноваження, які дозволяють йому забезпечувати на підзаконному рівні увесь управлінський цикл руху грошових потоків у банківській системі України та економіки в цілому. Ми наголошуємо, що незважаючи на це, адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків не може бути «перекладене» виключно на цей орган – таке забезпечення повинно мати комплексний характер та здійснюватися безперервно кожним органом окремо в межах його компетенції. Щодо ролі центробанку у

забезпеченні фінансової безпеки банків та банківської системи в цілому, то він наділений повноваженнями правотворчого, регуляторного та організаційного характеру. Проаналізована структура та законодавче розмежування повноважень між його органами і підрозділами упевнює в належному розподілі владних повноважень між ними, що дає змогу розмежувати різнопланові владні повноваження Національного банку України між його посадовими особами та колегіальними органами. Також наголошено на правових можливостях центробанку прийняття нормативно-правових актів Національного банку України з оперативного реагування на зовнішні загрози фінансовій безпеці банків. Через інструменти банківського нагляду центробанк має можливість отримувати інформацію й щодо внутрішніх загроз фінансовій безпеці банку. Такий інструментарій центробанку за своєю суттю є економічним, однак через введення його в дію нормативно-правовими актами Національного банку України, він має правову форму та є обов'язковим до застосування банками в здійсненні банківської діяльності. Все це дозволяє стверджувати, що Національний банк України є ключовим суб'єктом адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків.

6. Доведено, що взаємодія та координація діяльності державних органів у сфері фінансової безпеки є формами управлінської діяльності державних суб'єктів, що спрямовується на досягнення поставлених цілей. Взаємодія та координація реалізуються у таких видах форм діяльності Національного банку України та органів державної влади, як: правотворча, правозастосовна, правозабезпечувальна. Означені взаємодія і координація, як види діяльності, мають ознаки горизонтальної координації, що має реалізовуватися у формах взаємодопомоги, обміну інформацією, роботі оперативних і робочих груп, комісій, зборів, розробки та впровадження спільних рішень тощо. Разом із тим, аналіз діючого законодавства України свідчить про відсутність нормативно закріплених засобів (за винятком взаємних консультацій та відповідей на запити), видів форм діяльності державних органів щодо взаємодії і координації їх діяльності у сфері фінансової безпеки, зокрема, у банківському секторі. Законодавство передбачає лише можливість взаємних консультацій та відповідей на запити, що, на нашу думку, не відповідає сутності взаємодії та координації. До правових засобів взаємодії і координації діяльності НБУ та органів державної влади у сфері фінансової безпеки необхідно віднести: взаємні консультації; роботу оперативних та робочих груп, комісій тощо; обмін інформацією (відповіді на запити); спільні рішення; спільні плани реалізації рішень. Вважаємо, що взаємодія і координація діяльності НБУ та органів державної влади у сфері

фінансової безпеки повинна бути визначена законодавчо і будуватися у двох моделях: перша – взаємодія і координація в умовах нормального функціонування економіки, друга – взаємодія і координація в умовах підвищених ризиків та кризових умовах. Види засобів взаємодії та координації мають розподілятися залежно від виконуваних функцій та поставлених завдань. Загалом, пропонується взаємодію та координацію діяльності НБУ та органів державної влади у сфері фінансової безпеки закріпити у відповідному Регламенті.

Встановлено, що у вітчизняному законодавстві присутні організаційні засади впровадження та застосування інструментарію взаємодії і координації діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки банків в Україні, однак наявні матеріальні норми не мають відповідної деталізації щодо їх реалізації, через що констатується відсутність норм процесуального характеру, що дозволяють зробити таку взаємодію і координацію дієвими та ефективними. Оптимізуючи взаємодію та координацію діяльності НБУ та державних органів у сфері фінансової безпеки, необхідно чітко визначитися з правовими умовами обміну інформацією та строками взаємодії загалом. Моделі взаємодії та координації діяльності у сфері фінансової безпеки банків України повинні включати процедури діяльності суб'єктів забезпечення безпеки в умовах нормального функціонування економіки, фінансової та банківської системи та процедури, що застосовуються в кризових умовах. Залежно від цих процедур мають визначатися й строки спільної діяльності суб'єктів. Запропоноване у роботі змістовне наповнення конкретних засобів взаємодії і координації свідчить, що їх умовно можна поділити на загальні, що притаманні такій діяльності у будь-якій сфері діяльності, та спеціальні, що застосовуються виключно у сфері фінансів та у банківській системі. Це дозволило запропонувати розробку та прийняття відповідного Регламенту взаємодії та координації діяльності державних органів та Національного банку України. В роботі висловлені рекомендації щодо удосконалення структури та змістовного наповнення відповідного регламенту.

7. Обґрунтовано, що особливістю організації фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції, є: підвищення заходів безпеки від фізичних загроз працівникам банків, майну банків та їх інформаційним базам на територіях, підконтрольних Україні; на непідконтрольних територіях фінансова безпека банків забезпечується призупиненням їх діяльності; за рахунок накладення мораторію на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними зобов'язаннями та заходів щодо збереження майна, що знаходиться в іпотечі для окремих категорій громадян та підприємств,

банки зазнають збитків. Дія цих факторів є тимчасовим явищем і триватиме на час проведення АТО; будучи регулятором банківської діяльності, Національний банк України в межах своїх повноважень, вжив заходи щодо забезпечення банків правилами роботи в надзвичайних умовах; правові можливості дозволяють мінімізувати фізичні загрози у банківській діяльності за рахунок інтернет-банкінгу та аутсорсингових послуг.

8. Визначено, що аналіз управління проблемними активами банків, який мав місце починаючи зі світової фінансової кризи 2008 року, наочно продемонстрував проблему відсутності ефективної системи взаємодії та координації між державними органами та Національним банком України як суб'єктами забезпечення фінансової безпеки банків. Частота змін у стратегії державного впливу на регулювання банківської діяльності у цьому сегменті, зумовлює виникнення внутрішніх загроз для фінансової безпеки банків, джерелом яких є акти органів державної влади. Полярність державного управління проблемними активами банків від «прямого» державного регулювання до «дерегуляції» робить не прогнозованою роботу банків в частині управління проблемними активами. Такий стан речей нівелює зусилля влади пожавити інвестиційну привабливість фінансового ринку України, і доводить актуальність оптимізації взаємодії та координації діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України.

9. Обґрунтовано, що націоналізація ПАТ «Приватбанк», яка відбулась в Україні наприкінці 2016 року, хоча й пройшла у межах правових можливостей законодавства України, все ж таки залишилась непрозорою. Проаналізувавши це правове явище у сфері фінансової безпеки банків, які виникає, зокрема, й на фоні критичного обсягу проблемних активів банку, автором сформульовано визначення цього явища та виділено чотири необхідні ознаки проведення націоналізації банку. Під націоналізацією банку пропонується розуміти спосіб купівлі-продажу державою неплатоспроможного системно важливого банку з метою його оздоровлення шляхом докапіталізації облігаціями внутрішньої державної позики. Необхідними умовами націоналізації банку, на нашу думку, виступають: 1) застосування процедури тільки до неплатоспроможного банку; 2) банк, який переходить у власність держави, має бути «системно важливий», що обраховано відповідними економічними показниками; 3) перехід права власності на майно банку до держави здійснюється з метою відновлення його платоспроможності; 4) докапіталізація банку здійснюється державою виключно облігаціями внутрішньої державної позики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації:*

1. Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. 2016. Вип. 39. Т. 2. С. 17–21.

2. Nadon O. Financial safety in Ukraine: concept and legal foundation // *Legea si Viata*. 2017. № 1/2 (301) Ianuarie. С. 118–121. (Республіка Молдова).

3. Надьон О. В. Взаємодія й координація як форма забезпечення фінансової безпеки банків України // *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 199–205.

4. Надьон О. В. Адміністративно-правові заходи щодо організації фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції // *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 1. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_1_25.pdf.

5. Зозуля І. В., Надьон О. В. Практика управління проблемними активами банків в Україні за участі держави // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. № 2 (77). С. 137–148.

6. Надьон О. В. Правове становище Національного банку України як суб'єкта забезпечення фінансової безпеки банків в Україні // *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Сер. Юридична*. 2017. № 16. С. 82–87.

7. Надьон О. В. Рада національної безпеки і оборони України та Служба безпеки України як суб'єкти спеціальної компетенції по забезпеченню фінансової безпеки банків // *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 87–91.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Надьон О. В. Сучасні пріоритети адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України // *Тенденції та пріоритети реформування законодавства України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 9–10 грудня 2016 р.)*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 100–101.

9. Зозуля І. В., Надьон О. В. Виокремлення адміністративно-правових відносин із забезпечення фінансової безпеки банків у самостійний предмет регулювання // *Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика : збірник матеріалів Третьої*

міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20–21 квітня 2017 р.). Київ : ВГО «Майбутнє України», журнал «Публічне право», 2017. С. 32–34.

10. Надьон О. В. Роль держави та її органів у забезпеченні фінансової безпеки банків // Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 5–6 травня 2017 р.): у 2-х ч. Дніпро : ГО «Правовий світ», 2017. Ч. II. С. 34–36.

АНОТАЦІЯ

Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2017.

У роботі системно досліджено теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки банків України. Розглянуті поняття та структура забезпечення фінансової безпеки банків; з'ясовані особливості фінансової безпеки банків: правова природа та складові; встановлені відносини із забезпечення фінансової безпеки банків як складової предмета адміністративного права. Досліджені суб'єкти забезпечення фінансової безпеки банків України; визначені повноваження суб'єктів загальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків та встановлені функції суб'єктів спеціальної компетенції щодо забезпечення фінансової безпеки банків; з'ясовані особливості Національного банку України як основного регулятора фінансової безпеки банків. Досліджено шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи. Розглянуто принципи оптимізації взаємодії та координації діяльності органів державної влади та Національного банку України у сфері фінансової безпеки банків; охарактеризовані особливості організації фінансової безпеки банків в умовах проведення антитерористичної операції та визначені принципи управління проблемними активами в банківській системі України.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, фінансова безпека, банківська система, управління фінансовими потоками, кризові умови, суб'єкти забезпечення зі спеціальною компетенцією, оптимізація взаємодії та координації.

АННОТАЦИЯ

Наден Е. В. Административно-правовое обеспечение финансовой безопасности банков Украины. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2017.

В работе системно исследованы теоретические основы административно-правового обеспечения финансовой безопасности банков Украины. Рассмотрены понятие и структура обеспечения финансовой безопасности банков; выяснены особенности финансовой безопасности банков: правовая природа и составляющие; установлены правоотношения по обеспечению финансовой безопасности банков как составляющей предмета административного права. Обосновано, что административно-правовое обеспечение финансовой безопасности банков имеет двуединую природу, которая раскрывается в сочетании нормативно-правового регулирования финансовых отношений в банке и в деятельности органов государственной власти, направленной на преодоление негативных проявлений и факторов в работе банков Украины.

Исследованы субъекты обеспечения финансовой безопасности банков Украины; определены полномочия субъектов общей компетенции по обеспечению финансовой безопасности банков и установлены функции субъектов специальной компетенции по обеспечению финансовой безопасности банков; выяснены особенности Национального банка Украины как основного регулятора финансовой безопасности банков. Раскрыты полномочия Верховной Рады Украины по обеспечению финансовой безопасности, компетенции Президента Украины в части обеспечении финансовой безопасности, полномочия органов исполнительной власти и роль судебных органов в обеспечении финансовой безопасности. Особое внимание уделено органам специальной компетенции к субъектам обеспечения финансовой безопасности банков.

Исследованы пути усовершенствования административно-правового обеспечения финансовой безопасности отечественной банковской системы. Рассмотрены принципы оптимизации взаимодействия и координации деятельности органов государственной власти и Национального банка Украины в сфере финансовой

безопасности банков, охарактеризованы особенности организации финансовой безопасности банков в условиях проведения антитеррористической операции и определены принципы управления проблемными активами в банковской системе Украины. Показано, что усовершенствование административно-правового обеспечения финансовой безопасности отечественной банковской системы невозможно вне пределов налаживания взаимодействия и координации деятельности Национального банка Украины и органов государственной власти. При этом такие формы управленческой деятельности государства, реализуясь в правотворчестве, правоприменении и правообеспечении, имеют признаки горизонтального взаимодействия и координации, где целью деятельности субъектов выступает правовое обеспечение финансовой безопасности банков как составляющей национальной безопасности Украины.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечения, финансовая безопасность, банковская система, управление финансовыми потоками, кризисные условия, субъекты обеспечения со специальной компетенцией, оптимизация взаимодействия и координации.

SUMMARY

Nadon O. V. Administrative and Legal Support of Financial Security of Ukrainian Banks. – *Qualifying scientific work as the manuscript.*

Thesis for obtaining a candidate's degree in legal sciences with a specialization in 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2017.

The theoretical principles of administrative and legal support of financial security of Ukrainian banks are systematically explored in the work. Concepts and structure of providing financial security of banks are considered; the features of financial security of banks are clarified: legal nature and components; established legal relations to ensure the financial security of banks as a component of the subject of administrative law. Investigated subjects of financial security of Ukrainian banks; defined powers of the subjects of general competence regarding the provision of financial security of banks and established functions of subjects of special competence regarding the provision of financial security of banks; The features of the National Bank of Ukraine as the main regulator of financial security of banks are clarified. The ways of improving the administrative and legal provision of financial security of the domestic banking system are

investigated. Principles of optimization of interaction and coordination of activity of state authorities and the National Bank of Ukraine in the field of financial security of banks are considered; characteristics of organization of financial security of banks in the conditions of antiterrorist operation are characterized and principles of managing problem assets in the banking system of Ukraine are defined.

Key words: administrative-legal support, financial security, banking system, financial flows management, crisis conditions, subjects of provision with special competence, optimization of interaction and coordination.